

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

**Випуск 7
Том 1**

Засновано у 2015 році

Рівне – 2018

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 7. Том 1 / упоряд. О. Б. Петренко; ред. кол. : О. Б. Петренко, Т. С. Ціпан, Н. М. Гринькова та ін. – Рівне : РДГУ, 2018. – 317 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу історії освіти Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри природничо-математичних дисциплін Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габілітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Ламанаускас В., доктор соціологічних наук, професор, директор науково-методичного Центру «Scientia Educologica», професор Шяуляйського університету (м. Шяуляй, Литовська Республіка);

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Малолєпши Елігіуш, др. хаб., професор, декан педагогічного факультету Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові;

Пелєх Л. Р., доктор педагогічних наук, професор, зав кафедри міжкультурної комунікації та історії світової літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелєх Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Потапчук Т. В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, професор, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Стоклоса К., доктор наук, професор, Інститут Зигмунд-Неуман (Дрезден, ФРН);

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту Херсонського державного університету;

Шмид К., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри історії і теорії виховання Жешувського університету (м. Жешув, Республіка Польща);

Шугасва Л. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Ящук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкового навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Баліка Л. М. кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом МОН України № 515 від 16.05.2016 р.

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України (галузі науки – педагогічні).

Упорядники: **проф. Петренко О.Б., доц. Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ.**

Рецензенти: **Сейко Н. А.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової і міжнародної роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Кравченко О. О. – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №3 від 29 березня 2018 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018

ЗМІСТ

Павелків Р. В. Психологічні особливості та детермінанти морального розвитку особистості у дитячому віці.....	6
Беленька Г. В. Інтегровані курси в освітньому процесі вищої школи: переваги і ризики.....	17
Мельник Н. І. Європейські тенденції в модернізації професійної підготовки педагогів дошкільної освіти в Україні.	27
Крутий К. Л., Зданевич Л. В. Механізм практичної реалізації створення полікультурного мовленнєвого середовища в закладі дошкільної освіти.....	41
Семенов О. С., Семенова Н. І. Теоретичні та практичні засади застосування педагогічної технології в закладі дошкільної освіти.....	52
Дичківська І. М. Науково-методична система підготовки майбутніх вихователів до інноваційної педагогічної діяльності... ..	62
Врочинська Л. І. Технологія спільного педагогічного впливу вихователів і батьків на виховання гуманної поведінки старших дошкільників.....	74
Горопах Н. М. Підготовка майбутніх вихователів до формування у дошкільників ціннісного ставлення до праці.....	84
Джеджера К. В. Навчальний курс «Вступ до спеціальності» як засіб дидактичної адаптації майбутніх вихователів у закладі вищої освіти.....	94
Довбня С. О. Програмово-методичне забезпечення правового виховання дітей дошкільного віку: контент-аналіз.....	107
Єськова Т. Л. Підготовка майбутніх педагогів до керівництва художньою працею в закладах дошкільної освіти.....	117
Загородня Л. П. Викладання методики забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти магістрам спеціальності «Дошкільна освіта».....	125
Козлюк О. А. Світ дитинства в науково-педагогічній спадщині Т. Поніманської	134
Косарева Г. М. Проблема виховання толерантності у майбутніх логопедів.....	140
Кравець Л. М. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців дошкільної освіти.....	148
Куземко Л. В., Литвиненко С. В. Сучасні аспекти професійної підготовки вихователів до виховання гуманістично спрямованої особистості в дошкільному віці.....	157
Малиновська Н. В. Формування поетично-емоційної компетенції у художньо-мовленнєвій діяльності дітей.....	165
Мога М. Д. Спастика м'язів та її вплив на загальний психофізичний розвиток дітей.....	171

Павлюк Т. О. Застосування елементів народної математики в сучасних закладах дошкільної освіти.....	181
Падалка О. І. Ідеї Тамари Поніманської у підготовці майбутнього вихователя до гуманістичного виховання дітей дошкільного віку.....	189
Петрук Л. П. Дитячий фольклор як засіб морально-естетичного виховання дошкільників.....	195
Половіна О. А., Ліпчевська І. Наступність дошкільної освіти та нової української школи: реалії та перспективи.....	203
Степанова О. І. Модифікація педагогічної термінології як віддзеркалення процесу гуманізації виховання у творчій спадщині Тамари Поніманської.....	214
Улюкаєва І. Г. Світовий процес розвитку дошкільної освіти та його вплив на становлення вітчизняної теорії і практики (XIX – початок XX ст.).....	222
Фасолько Т. С. Гуманістична парадигма як основа виховання ціннісно орієнтованої особистості дитини передшкільного віку.....	233
Федоришин О. П. Fostering social skills via group work in higher education	243
Циплюк А. М. Підготовка майбутніх вихователів до створення здоров'язбережувального середовища в закладі дошкільної освіти: теоретико-методичні аспекти.....	251
Щербакова К. Й. Підготовка майбутнього викладача методик дошкільної освіти.....	260
Янцур Л. А. Реалізація принципу гуманізації в навчанні дошкільників образотворчій діяльності.....	267
Доробки молодих науковців	
Марчук Г. В. Проблема формування соціального досвіду дошкільників в світлі поглядів Т.І. Поніманської.....	276
Федорова Н. В. Сутність гуманістичної педагогічної позиції майбутнього логопеда.....	285
Швець О. В. Використання поетичних творів у поєднанні з бізібордами як засобу всебічного та гармонійного виховання дитини в закладі дошкільної освіти.....	294
Юрчук О. І. Застосування ділової гри як інноваційного методу навчання майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.....	303

Abstract. The training of the future teacher of methodologies of preschool education is characterized in this article as one of the criteria of socio-cultural, spiritual, intellectual development of the pedagogical intellectuals, who are working in the higher educational institutions. The author of the article refers to the scientific researches of L. Artemova, I. Bekh, S. Vitvitskaya, M. Gromkova, N. Kuzmina, N. Lysenko, M. Oleinik, A. Shcherbakov and others, references to analysis of pedagogical practice of higher education are made. It is concluded that the important indicator of the preparedness of the future teacher is the increase of the level of his competence and creativity.

All mentioned above can be achieved by transformation of the content of educational plans and educational programs of specialty “Preschool education” and by organization of training based on the subject-subject basis. The content and structure of the preparation of the future teacher of preschool education methodologies is implemented on the basis of the andragogical model. The main parameters of this model are: purpose and tasks of professional training, motivation of students, ways of their activation, organization of the educational process and the interaction of stakeholders.

Key words: professional training, teaching methodologies, andragogical model of training.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2018

Л. А. Янцур

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ГУМАНІЗАЦІЇ В НАВЧАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ ОБРАЗОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена проблемі гуманізації процесу навчання дошкільників образотворчої діяльності. Відмічається необхідність врахування в цьому процесі інтересів і можливостей дітей, перспектив їх подальшого розвитку. Більш детально автор зупиняється на характеристиці інтересу до зображувальної діяльності, його проявах у старших дошкільників і можливостях організації образотворчої діяльності відповідно до різних видів даного інтересу. Значна роль приділяється педагогу, його особистій компетентності, створенню атмосфери доброзичливості, поваги і уваги до кожної дитини, її успіхів і бажань.

Ключові слова: принцип гуманізації, навчання дошкільників, образотворча діяльність, інтерес до зображувальної діяльності, особиста компетентність педагога, атмосфера доброзичливості, співтворчість педагога з дитиною.

Постановка проблеми. Сучасне демократичне суспільство вимагає від педагогів та вихователів втілення ідей гуманізму у своїй практичній діяльності. Актуальність гуманістичного виховання, на думку

Т. І. Поніманської [2], викликана досягненнями у всіх людинознавчих науках, які довели невичерпні можливості розвитку дитини. Виховання має забезпечити рушійну силу цього розвитку – внутрішню активність дитини. Для цього вона має займати не лише активну, а й ініціативну позицію в процесі виховання. Гуманізація навчання і виховання передбачає орієнтацію на особистість дитини.

Демократизація і гуманізація педагогічного процесу закладу дошкільної освіти значною мірою вимагає перегляду питань організації і навчання дошкільників образотворчій діяльності, основною метою якої є розвиток творчих здібностей кожної дитини. Авторитарно-дисциплінарний стиль спілкування педагога з дитиною усередині цієї діяльності і відповідні технології, які досить глибоко проникли в практику роботи закладів дошкільної освіти і пронизували всю систему виховання і навчання аж до 90-х років ХХ століття, не давали можливості для реалізації даної мети і привели до ігнорування вихователями дитячих інтересів, придушення ініціативи, активності і самостійності дитини. Вони не забезпечили активного особистісного розвитку, активізації творчого потенціалу, формування власних естетичних потреб, ідеалів, смаку, зображувальної авторської манери, усвідомлення дитиною себе як творчої особистості. Тому, спираючись на основні положення Т. І. Поніманської та інших дослідників про гуманістичне виховання як найважливішу характеристику способу життя педагогів і вихованців, ми вважаємо, що воно повинно лягти в основу навчання дошкільників образотворчій діяльності, визначаючи ступінь залучення дорослого до цієї діяльності і їх співтворчості.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Аналізуючи новий етап розвитку освіти, учені стверджують, що гуманізм, як нова орієнтація освіти, виникає у відповідь на попередній, тоталітарний лад держави, її ідеологічний диктат, монополію, бюрократичний стиль управління, на технократичний підхід, що проникнув у філософію, науку і масову культуру. Поділяючи думки дослідників, Т. І. Поніманська [2; 5] у своїх дослідженнях аналізує сучасні підходи до гуманістичного виховання як системи, основою якої є взаємодія педагога і вихованця на засадах гуманістичних цінностей, розкриває особливості гуманістичної особистісної позиції педагога, підготовку студентів до гуманістичного виховання дошкільників.

Ідеї гуманізації пронизують праці педагогів минулого – Я. А. Коменського, Ж. Ж. Руссо, К. Д. Ушинського, Л. М. Толстого. Звернення до ідей гуманістичної педагогіки – результат закономірної еволюції педагогічної теорії і практики. Вивчаючи проблему гуманістичної особистості педагога в системі М. Монтессорі, І. М. Дичківська [3] відмітила, що вченій вдалося втілити велику мрію наукової педагогіки: визначити роль педагога не «зверху», від науки, а «зсередини» – від дитини. Одна із сильних сторін педагогіки М. Монтессорі полягає в тому,

що вона не протиставляє особистості педагога і дитини, а розглядає їх як рівноцінні у вихованні. Такий підхід єднає її з гуманістичними традиціями української етнопедагогіки і сучасними концепціями навчання та виховання. М. Монтессорі вимагає, щоб педагог був особистістю, яка постійно розвивається і прагне розкрити свій потенціал, володіє вміннями самодослідження і бачення дитини в розвитку.

У працях Я. Корчака, В. О. Сухомлинського, А. С. Макаренка домінантною виступає ідея поваги до дитини, глибокого розуміння її потреб і вікових особливостей, неповторності особистості кожної дитини. Досить влучними в цьому плані є слова Я. Корчака про те, що вихователь, який не затискує, а визволяє, не пригнічує, а підносить, не мне, а формує, не диктує, а вчить, не вимагає, а запитує, переживає разом з дитиною багато натхненних хвилин. Відомий дослідник української етнопедагогіки академік М. Стельмахович звертає увагу на те, що у народній педагогіці слово «виховувати» має один корінь із словом «ховати», «оберігати». Народ мудро визначив, що для повноцінного розвитку дитині необхідна психічна захищеність як основа набуття позитивного і негативного досвіду життя та діяльності. Дитина одночасно хоче бути і захищеною, і самостійною, а розвиток особистості забезпечує повноту досвіду, що здобувається нею.

Сьогодні ми можемо стверджувати, що ідеї гуманістичного виховання створюють вже своєрідну систему, а гуманістична педагогіка чітко виділяється як окремий напрямок педагогічної науки і практики. Особливо важливими, на нашу думку, є дослідження, спрямовані на розкриття демократизації взаємин педагога і вихованців, лібералізації стилю педагогічного спілкування, надання можливостей засвоєння знань та способів діяльності на творчому рівні. У цьому контексті слід відмітити праці Ш. О. Амонашвілі, який переконаний, що саме характер спілкування педагога з дітьми складає фундамент, на якому будується вся діяльність освітнього закладу. Він виділяє два типи спілкування: імперативний і гуманістичний. Перший утримується на примусі, покаранні, страху перед оцінкою; другий – на рівноправному співробітництві педагога з вихованцями, довірі, взаємній повазі [1].

Незважаючи на велику кількість досліджень із проблем гуманістичного виховання дошкільників, важливо, на нашу думку, розглянути дану проблему щодо організації художньої діяльності дітей. Саме гуманний підхід у навчально-виховному процесі створює умови для облагородження душі кожної дитини засобами мистецтва та духовних надбань українського народу, а відтак і формування духовно розвиненої особистості. У сучасних педагогічних системах, народній педагогіці визнано, що людина має бути залучена до краси в усіх її проявах ще знаходячись в материнській утробі і з перших днів існування в соціумі. Аналізуючи концепцію Вальдорфської педагогіки, О. О. Дронова відзначила, що вона містить значний потенціал для розвитку образотворчої

діяльності дітей 3-7 років. Гуманістичний потенціал Вальдорфської концепції може поглибити сенсорний аспект авторитарно-дисциплінарної її моделі, полегшити діяльнісний аспект і підсилити творчий. У новому звучанні формула Вальдорфської педагогіки про взаємодію дитини і середовища набуває вигляду: бажання – почуття – думка – дія. Розвиток образотворчої діяльності відбувається в умовах взаємодії свідомості і діяльності [4].

Питання навчання дошкільників образотворчій діяльності в нових умовах досліджували О. О. Дронова, В. О. Інжестойкова, Г. В. Сухорукова, О. Л. Трусова, Л. А. Янцур та ін. Визначаючи ступінь залучення дорослого до образотворчої діяльності дітей, автори вказують на випереджаючу діяльність педагога, співтворчість, ідентифікацію з образом художника.

Мета статті: визначити можливості реалізації принципу гуманізації в навчанні дошкільників образотворчої діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особистісно-орієнтована модель освіти спрямовує будь-яку діяльність на комплексний розвиток дитини. Розуміння функцій образотворчої діяльності розширює педагогічні можливості у цій справі, але оптимально використати її розвивальний потенціал можливо лише за умови обопільного руху назустріч дитини і дорослого, якщо «грати в одну гру». Внаслідок специфіки віку дошкільник може прийняти і засвоїти програму, запропоновану педагогом, лише за умови, якщо вона збігається з його власною програмою. Тому особистісно-орієнтована модель образотворчої діяльності заперечує пряме навчання, тренування дитини з метою «формування зображувальних навичок», використання зразків для наслідування, «показу» та «вказівок» і визначає пріоритетним гуманістичний підхід до організації та педагогічного супроводження цієї діяльності. Образотворча діяльність розглядається як середовище, певним чином організоване, усередині якого відбувається спілкування: педагога – з дитиною, дитини – зі світом, красою, мистецтвом, власним «Я» та власноруч створеним зображенням, продуктом. Тому, будуючи роботу із зображувальної діяльності, педагог повинен виходити з інтересів і можливостей дітей, перспектив їх подальшого розвитку. Він має бути сам зацікавлений цією діяльністю, володіти певним об'ємом знань, умінь і навичок в галузі образотворчого мистецтва і художньої діяльності.

Порушуючи проблему своєрідності навчання дошкільнят, ще Є. О. Фльоріна [6] в окремих своїх роботах висловлювалася про те, щоб навчання було близьким, цікавим і доступним дітям за змістом. При цьому великого значення вона надавала емоційно-образному слову вихователя, ігровим прийомам навчання, ігровим вправам, які є емоційними, цікавими для дитини. Крім обов'язкових занять, вона пропонує заняття за вибором, коли дітям надається можливість самостійно, за власним бажанням обирати будь-який вид діяльності, матеріали для своїх задумів. Заняття такого зразка сприяють розвитку в дітей нахилів та інтересів. Ці думки

Є. О. Фльоріної ми вважаємо особливо цінними на сучасному етапі гуманізації і демократизації педагогічного процесу, формування у старших дошкільників інтересу до зображувальної діяльності.

Думки видатних педагогів про роль інтересу в навчанні дітей посідають значне місце в побудові системи дошкільного навчання. Особливо велике значення це має у навчанні дітей художньої діяльності, а саме зображувальної. Ця діяльність є творча, вона пов'язана з передаванням дитиною вражень від навколишньої дійсності в художньо-образній формі. Тому дуже важливо організувати її цікаво. Ми вважаємо, що саме інтерес є основою реалізації принципу гуманізації в навчанні дошкільників образотворчої діяльності. Інтерес до зображувальної діяльності – це складне психічне утворення, яке передбачає емоційний настрій, є вибірковою спрямованістю на вивчення дітьми предметів і явищ навколишньої дійсності, поглиблює естетичні переживання, які спонукають до цієї діяльності; заохочує до вдосконалення знань і вмінь, є основою нахилів і здібностей, що формуються і розвиваються внаслідок активної діяльності дитини. У вихованців однієї і тієї самої групи спостерігається велика різноманітність у характері вияву інтересу, що виявляється в його дієвості, предметній спрямованості, широті та відносній стійкості. Можна спостерігати дітей, які відзначаються малою активністю на заняттях, невпевненістю у своїх силах, слабким емоційним відгуком, відсутністю самостійності і творчого підходу до виконання завдань. Для них характерне небажання переборювати труднощі, байдужість до результату роботи, відсутність ініціативи щодо надання допомоги вихователю під час підготовки до занять. Цих дітей можна зарахувати до групи з пасивним характером інтересу. У деяких спостерігаються окремі вияви активного інтересу. Ці діти виявляють допитливість перед заняттями, прагнуть допомогти вихователю в підготовці до нього; цікавляться наочним матеріалом, активні на заняттях, беруть участь в обговоренні, бесіді; прагнуть виконати роботу якісно, цікавляться оцінкою вихователя своєї роботи, частіше прагнуть самостійно виконати запропоновані завдання. Звичайно, виокремлення двох груп дітей з активним і пасивним характером інтересу умовне, оскільки не враховуються всі індивідуальні особливості його вияву. Деякі з вихованців розкривають себе по-різному. На одних заняттях вони не виявляють особливого інтересу, на інших – відзначаються активністю, захопленістю, самостійністю, зосередженістю під час виконання завдань. Одні діти активні в обговоренні, а в процесі діяльності – пасивні, не виявляють особливого інтересу до роботи, відчують труднощі в техніці зображення. Інші діти, навпаки, пасивні в обговоренні, але виявляють певну самостійність у вирішенні запропонованих завдань.

Предметна спрямованість інтересу виявляється в захопленні дитини певним видом зображувальної діяльності, тематикою, художніми матеріалами. Під широтою інтересу до зображувальної діяльності ми

розуміємо різноманітність видів цієї діяльності, змісту, матеріалів, які цікавлять дитину. Якщо інтерес дошкільника обмежується одним видом зображувальної діяльності, певною тематикою, одноманітним матеріалом, такий інтерес вважають обмеженим. Якщо дитина виявляє зацікавленість до різних видів зображувальної діяльності, до різних тем, матеріалів – це різнобічний інтерес. Його розвиток у дошкільному віці особливо важливий. Адже педагогу треба розширювати інформаційно-діяльнісний простір дитини, вчити орієнтуватись у ньому, робити вибір і відповідати за нього перед собою. Предметну спрямованість інтересу, його широту і відносну стійкість можна визначити за допомогою індивідуальних бесід, методу парних порівнянь, вільного вибору занять, аналізу дитячих робіт.

Усі особливості вияву інтересу до зображувальної діяльності мають повинні помічатися педагогом, психологом, осмислюватися ними. На хвилині інтересу дітей розгортається образотворчість як весела, піднесена діяльність. Значна роль в цьому належить педагогу, його особистій компетентності, емоційності, майстерності, зацікавленості. Вихователі повинен вміти надихати дітей на творчість, створювати ситуації, що ведуть до інсайту, творчого осяяння, вигадки. Для цього стануть у нагоді і знання з історії виникнення, наприклад, живопису, графіки, скульптури, і вміння скласти цікаву розповідь, казку, легенду, і вміння силою уяви «оживити» зображувальні матеріали, або вирушити в подорож до «картинної галереї». Художня підготовка, знання і практичні вміння в різних видах художньої практики, розуміння індивідуальних і типологічних особливостей дошкільнят є важливими компонентами професійності педагога.

Успішний перебіг зображувальної діяльності і рівень інтересу до неї зумовлені створенням матеріальних умов: 1) забезпечити заняття різноманітними художніми матеріалами для різних видів практики; 2) дібрати артоб'єкти: твори образотворчого мистецтва (репродукції картин художників, ілюстрації з книжок, твори народного декоративно-ужиткового мистецтва, скульптуру малих форм і таке інше); 3) обладнати місце для занять самостійною зображувальною діяльністю. Це створить основу для формування інтересу і сприятиме виникненню у дітей приязного ставлення до діяльності.

В організації образотворчої діяльності дошкільників важлива привабливість занять, оскільки вони є основною формою організації цієї діяльності. Транслюючи дітям інформацію, необхідно викликати у них допитливість, емоційний відгук, який спонукає до дії, появи радості пізнання, що підвищує активність дитини щодо пошуку нових знань і вмінь. Це можуть бути такі заняття, як: «Для чого потрібно навчитися малювати?», «Які бувають візерунки?», «Чим малюють художники?» тощо. Вони сприяють створенню у дітей позитивного ставлення до зображувальної діяльності і безпосередньо спрямовані на усвідомлення значення цієї діяльності, на розвиток у них допитливості, пізнавальної активності. Зміст спілкування на заняттях зображувальною діяльністю

можуть визначати казки та легенди про мистецтво, творчий процес художників, випереджаюча діяльність педагога, ігри-розваги з зображувальними матеріалами, живопис «по мокрому», гра у фотографування, виготовлення скульптур, декоративна діяльність. У дітей підвищується інтерес до завдань на теми казок, розповідей, якщо організувати це у формі «мандрівки у казку». Діти занурюються у казковий образ і вільніше виражають свій задум у малюнку, ліпленні, під час ілюстрування казок.

Особливу групу складають методи творчо-гуманістичної спрямованості педагогічної взаємодії (ігри на уяву, фантазію; ситуації «відкриття», «здивування»), а також творчі завдання, пов'язані з моделюванням ситуацій пошукової діяльності, через створення яких можна розбудити у дітей інтерес до самостійного вирішення деяких творчих завдань (наприклад, «Як можна зобразити вітер?», «Як розписати пару рукавичок?», «Сервіз» і ін.). Внаслідок проведення таких занять у дітей формується активне ставлення до творчості, що дає можливість підвищувати у них різнобічний інтерес до зображувальної діяльності. Розвитку такого інтересу сприяє планування занять тематичними циклами, встановлення природних взаємозв'язків між окремими видами зображувальної діяльності, проведення занять в єдиному розвивальному сюжеті, ознайомлення дітей з різними зображувальними матеріалами і техніками з метою створення художнього образу.

Старших дошкільників уже не задовольняє процес роботи, їх все більше цікавить результат. А досягнення цього результату не завжди дає успіхи. Це приводить до згасання інтересу до занять зображувальною діяльністю. Педагогу в цей час слід бути особливо уважним, насамперед допомогти дитині отримати позитивний результат від діяльності і задоволення ним. Значною мірою цьому може допомогти використання нетрадиційних технік малювання, ознайомлення з виразними можливостями різних зображувальних матеріалів, створення зображення за допомогою різних виразних засобів (малюнок і аплікації). Дітям подобається усе нетрадиційне, незвичайне. А основне, що воно допомагає їм створити виразніший художній образ. І вже не виникає проблема «невміння малювати». Малюють, ліплять усі діти разом з вихователем, і цей процес супроводжується радістю пізнання та творчості.

На тлі загальної зацікавленості всіма видами зображувальної діяльності, різноманітною тематикою, матеріалами, в окремих дітей спостерігається переважання одного з видів художньої практики, матеріалу, певної тематики. Це перші прояви відносно стійкого інтересу. Педагог в одному разі не повинен бути байдужим до цього. Адже це може свідчити про певні нахили дитини до того чи іншого виду діяльності. Тому доцільно пропонувати такі індивідуальні завдання, де вихованець зможе проявити свій інтерес (наприклад, «Подарунок імениннику», «Любій матері», «Чий букет кращий» і ін.). Це можуть бути колективні

роботи («Весна», «Художня майстерня», панно до свята та інше), де кожна дитина, виконуючи колективну роботу, може діяти за власним інтересом і реалізувати свою ідею у власній виконавській манері. Особливо цінними для розвитку відносно стійкого інтересу до того чи іншого виду зображувальної діяльності може стати організація гуртка чи студії, заняття якого педагог проводить паралельно з основними заняттями, тільки, найчастіше, в другу половину дня.

Значним стимулом для дошкільників є організація виставок дитячих робіт. Це важливий засіб заохочення одних дітей і стимулювання до діяльності інших. Завдяки обміну інформацією через виставки відбувається збагачення досвіду вихованців у галузі зображувальної діяльності кожної підгрупи. У такій атмосфері у дітей виникає прагнення до більших досягнень, бажання працювати в різних групах гуртка, залучаючи до цього батьків.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, найкращі можливості для реалізації принципу гуманізації в навчанні дошкільників образотворчій діяльності представляє інтерес дитини до цієї діяльності, використання різних зображувальних матеріалів, технік, створення зображення за допомогою різних виразних засобів, використання різноманітних форм організації образотворчої діяльності, створення матеріального середовища, професіоналізм педагога, його співтворчість з дитиною, залучення батьків. Успішність функціонування моделі особистісно-орієнтованої технології розвитку образотворчої діяльності значною мірою залежить від створення педагогом атмосфери доброзичливості, поваги до кожної дитини, уваги до її навіть самих незначних успіхів, потреб, бажань, інтересів. Саме принцип гуманізації в навчанні дошкільників образотворчій діяльності забезпечить повноцінний розвиток кожної особистості дитини згідно з її інтересами і можливостями, сприятиме розвитку активної, творчої особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Амонашвили Ш. А. Размышления о гуманной педагогике / Ш. А. Амонашвили. – М.: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 1995. – 496 с.
2. Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку в контексті інноваційної педагогічної діяльності: монографія / за наук. ред. Т. І. Поніманської, І. М. Дичківської. – Рівне: Волинські обереги, 2012. – 208 с.
3. Дичківська І. М. Проблема гуманістичної особистості педагога в системі М. Монтесорі / І. М. Дичківська // Актуальні проблеми дошкільного виховання: міжвузівський збірник наукових праць; за ред. А. М. Богуш і Т. І. Поніманської. – Рівне, 1997. – С. 29-33.
4. Дронова О. О. Використання гуманістичних ідей Вольдорфської педагогіки в моделюванні особистісно-орієнтованої технології

розвитку образотворчої діяльності дошкільників / О. О. Дронова // Актуальні проблеми дошкільного виховання: міжвузівський збірник наукових праць; за ред. А. М. Богуш і Т. І. Поніманської. – Рівне, 1997. – С. 36-41.

5. Поніманська Т. І. Гуманістичні педагогічні цінності як системоутворюючий чинник гуманістичного виховання / Т. І. Поніманська // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: збірник наукових праць: наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 2 (45). – Рівне: РДГУ, 2011. – С.76-79.
6. Флерина Е. А. Эстетическое воспитание детей дошкольного возраста / Е. А. Флерина. – М.: 1969.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED:

1. Amonashvili Sh. A. Razmyshlenya o gumannoi pedagogike [Reflections on Humane Pedagogy] / Sh.A. Amonashvili. – M.: Izdatel'skii Dom Shalvy Amonashvili, 1995. – 496 s. (in Russian)
2. Humanistychne vykhovannia ditei doshkilnoho viku v konteksti innovatsiinoi pedahohichnoi diialnosti: monohrafiia [Humanistic Upbringing of Children of Preschool Age in the Context of Innovative Pedagogical Activity] /za nauk. red . T. I. Ponimanskoi, I. M. Dychkivskoi. – Rivne: Volynski oberehy, 2012. – 208 s. (in Ukrainian)
3. Dychkivska I. M. Problema humanistychnoi osobystosti pedahoha v systemi M. Montessori Montessori [Problem of a Humanistic Personality of a Teacher in M. Montessori System] / I. M. Dychkivska // Aktualni problemy doshkilnoho vykhovannia: mizhvuzivskiyi zbirnyk naukovykh prats; za red. A. M. Bohush i T. I. Ponimanskoi. - Rivne, 1997. – S. 29-33. (in Ukrainian)
4. Dronova O. O. Vykorystannia humanistychnykh idei Voldorfskoi pedahohiky v modeliuvanni osobystisno-orientovanoi tekhnolohii rozvytku obrazotvorchoi diialnosti doshkilnykiv [The Use of Humanist Ideas of Waldorf Pedagogy in the Modeling of Personality-oriented Technology for the Development of the Visual Activity of Preschoolers] / O. O. Dronova // Aktualni problemy doshkilnoho vykhovannia: mizhvuzivskiyi zbirnyk naukovykh prats; za red. A. M. Bohush i T. I. Ponimanskoi. – Rivne, 1997. – S. 36-41. (in Ukrainian)
5. Ponimanska T. I. Humanistychni pedahohichni tsinnosti yak systemoutvoriuiuchy chynnyk humanistychnoho vykhovannia [Humanistic Pedagogical Values as a System-forming Factor of Humanistic Upbringing] / T. I. Ponimanska // Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity: zbirnyk naukovykh prats: naukovy zapysky Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. Vypusk 2 (45). – Rivne: RDHU, 2011. –

S.76-79. (in Ukrainian)

6. Flerina E. A. Esteticheskoye vospitaniye detey doshkolnogo vozrasta [Aesthetic Upbringing of Children of Preschool Age] / E. A. Flerina. – M.: 1969. (in Russian)

Аннотация. Статья посвящена проблеме гуманизации процесса обучения дошкольников изобразительной деятельностью. Отмечается необходимость учета в этом процессе интересов и возможностей детей, перспектив их дальнейшего развития. Более подробно автор останавливается на характеристике интереса к изобразительной деятельности, его проявлениях у старших дошкольников и возможностях организации изобразительной деятельности относительно разных видов этого интереса. Значительная роль уделяется педагогу, его личной компетентности, созданию атмосферы доброжелательности, уважения и внимания к каждому ребенку, его успехов и желаний.

Ключевые слова: принцип гуманизации, обучение дошкольников, изобразительная деятельность, интерес к изобразительной деятельности, личная компетентность педагога, атмосфера доброжелательности, сотворчество педагога с ребенком.

Abstract. The article deals with the problem of developing humanistic principle in teaching pre-school children fine arts. It is outlined the necessity of talking into consideration in educational process the interests and possibilities of children, the perspectives of their development. The author gives more detailed characteristics of fine arts activities development of older pre-school children and analyzes different types of creative interests of them. It is determined the personal competence and role of teacher in the process of creation atmosphere of kindness, desires and success of every child.

Key words: humanistic principle, teaching pre-school children, fine arts activities, the interest to painting, teacher's personal competence, kindness atmosphere, cooperation of teacher and child.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2018

Г. В. Марчук

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДОШКІЛЬНИКІВ В СВІТЛІ ПОГЛЯДІВ Т.І. ПОНІМАНСЬКОЇ

Анотація. Стаття присвячена аналізу особливостей формування соціального досвіду дітей дошкільного віку. Висвітлено погляди Т.Поніманської на становлення соціального досвіду дошкільників. Необхідною умовою особистісного розвитку є накопичення дитиною соціального досвіду. Важливою проблемою педагогічного процесу закладу

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 7
Том 1

Упорядники:
проф. Петренко О.Б., доц. Ціпан Т.С.

Науково-бібліографічне редагування:
наукова бібліотека РДГУ

Підписано до друку 29.03.2018 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,7. Замовлення №204/1. Наклад 300

I – 66   **Інноватика у вихованні** : зб. наук. пр. Вип. 7. Том 1 / упоряд.
О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Т. С. Ціпан,
Н. М. Гринькова та ін. – Рівне : РДГУ, 2018. – 315 с.

УДК 37 : 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ВРМ-ПОЛІГРАФ
вул. Буковинська, 3, м. Рівне, 33000;
тел.: 0362-64-21-34